

Къырал жумуша

Юрий Чайка Казбек Коков бла ишчи тубешиу бардыргъанды

Тюне Пятигорскда Россей Федерацияны Президентини Шимал-Кавказ федерал округда толу эркинлик келечиси Юрий Чайканы бла Къабарты-Малкъар Республиканы Башчысы Казбек Коковну ишчи тубешиулер болгъанды. Аны кезиунде субъектни социал-экономика эмда жамауат-политика айнуу не халда болгъанына, ол санда РФ-ни Президенти Владимир Путинни буйруклары къалай толтурулгъанларына къаралганды.

КъМР-ни Башчысы бла Правительствоусуну пресс-службасы.

Жыйылыу

Республикада миллет проектлени толтурулгъанларына къарагъандыла

КъМР-ни Башчысы Казбек Коков Къабарты-Малкъар Республикада Правомизамны жалчытыу жаны бла дайым ишлеген координация кенгешни бла Экономика эмда жамауат къоркъуусулукъ жаны бла советни жыйылыуларын бирге бардыргъанды. Кенгеш КъМР-ни Парламентини Председатели Татьяна Егорова, КъМР-ни Правительствоусуну Председатели Мусулман Алиев, РФ-ни Президентини СКФО-да толу эркинлик келечисини аппаратыны КъМР-де федерал инспектор Дмитрий Васильченко, республиканы толтуруучу власть органдарыны, право низамны сакълау органдары келечилери, районлары бла шахарлары башчылары да къатышкандыла. Анда сёз «Къоркъуу-

сиз эмда тынгылы жолла», «Жашуа журтла бла шахар болум» эмда «Экология» миллет проектле къалай толтурула тургъанларыны юсюнден баргъанды. Къабарты-Малкъарда 2022 жылда биринчи проектге кёре 70 объектни тап халга келтирме белгилениди. КъМР-ни транспорт эмда жол милюк министр Аслан Дышков билдиргенге кёре, ол ишлеге федерал, республикалы эмда жер-жерли бюджеттен 1,5 миллиард сом бёлонгениди. Жоллада жюриуюно къоркъуусулукъгун кюч-кылымда чыраклары бла чыпыла орнатылгъандыла, 5 километрге уа темир буруула салыныркъдыла, деп бёлонгениди. 16 ыз тапландырылгъанды.

Жоллары тапландырыу ишле республиканы битеу муниципалитеттеринде бардырыладыла. Июль башланырга битеу ишлени 80 проценти тындырылгъанды, дегенди министр. Быйыл бу миллет проект эмда башха федерал программаланы чеклеринде регион эмда жер-жерли жоллары 170 километрге чаклы бири мардалга келиширча этиликди. КъМР-ни къурулуш эмда жашуа журтла-коммунал милюк министр Алим Бербеков а «Жашуа журтла бла шахар болум» миллет проект бла байламлы ишле къалай бардырылгъандыла деп билдиргенди. 2022 жылда бек аздан 520 милюк квадрат метрни хайырланырга берилгенге белгилениди. Быйлыны январь-май айларында жашуа журтларыны 148,8 милюк квадрат метри ишленгенди. Ол а былтырны ол кезиунде эсе 1,4 кереге асламды. «Экология» миллет проект толтуруу не халда болгъаныны юсюнден а КъМР-ни табиьгат байлыкка эмда экология министр Шауаланы Ильяс хапарлагъанды. Ол билдиргенге кёре, республиканы жеринде дагъыда «Таза къырал», «Агъачланы сакълау» эмда «Сейирлик суу объектлени сакълау» федерал проектле да жашауда бардырыладыла. Эркинлик киз къурулган багуш тёлелени кетериу жаны бла иш тохтауусу барады, Бахсан сууну жагъаларыны 13 километрин тазаларга белгилениди. Ол а суу кёлорюнде, аны тыйылмай барууна себеплик этерикди.

Ахыры 2-чи бетдеди.

Къабарты-Малкъар Республиканы къырал саугалары бла саугалауу юсюнден Къабарты-Малкъар Республиканы Башчысыны УКАЗЫ

Кёп жыллыны урунганлары, билимли эмда уста кадрла хазырлауу улуу къыйын салгъанлары ючюн «Россей Федерацияны Ич ишлерини министерствосуну Краснодарда университет» федерал къырал казна бийик билим беруу учрежденияны Россейни МВД-сында къуллукъ этгенлени усталыклары кёлорюу жаны бла Шимал-Кавказ институтунда (филиалында) ишленгени бу къаууун:

Къабарты-Малкъар Республиканы Сыйлы грамотасы бла саугаларга КЕРИМОВ Амур Владимировичи – жангыдан юретиу эмда усталыкны кёлорюу

жаны бла факультетни таматасын **НОСТУЛАНЫ Мухамметни жашы Иссаны** – тылны начальнигин; «Къабарты-Малкъар Республиканы сыйлы юристи» деген ат атарга **ГОЛЯДИН Николай Петровичге** – знци дисциплиналы кафедрасыны профессорна **МАХОВ Эдуард Мухадиновичге** – институту таматасыны орунбасарына **ХАМГОКОВ Мурадин Мухамедовичге** – сауудтан атдырырга юретиу жаны бла кафедраны таматасына.

К. КОКОВ

Къабарты-Малкъар Республиканы Башчысы
Нальчик шахар, 2022 жылны 27 майы, №50-УГ

Къабарты-Малкъар Республиканы Башчысыны театр искусство жаны бла грантларын берилуу юсюнден Къабарты-Малкъар Республиканы Башчысыны УКАЗЫ

«Къабарты-Малкъар Республиканы Башчысыны театр искусство жаны бла грантларын къурауу юсюнден» Къабарты-Малкъар Республиканы Президентини 2011 жылда 7 октябрьде чыгарылган 140-УП номерли Указына тийишликде, театр къауумланы чыгармачылык проектлени къырал болушлукъ этерча, 2022 жылда бардырылган эришуйно эсеплерине кёре, Къабарты-Малкъар Республиканы

Башчысыны театр искусство жаны бла грантларын бу маданият къырал казна учреждениялага берилге: «Къулийланы Къайсын атлы Малкъар къырал драма театр»; «Къырал музыка театр»; «Али Шогенцук атлы Къабарты къырал драма театр»; «М. Горький атлы орус драма театр».

К. КОКОВ

Къабарты-Малкъар Республиканы Башчысы
Нальчик шахар, 2022 жыл 7 июнь, №52-УГ

Къабарты-Малкъар Республиканы къырал саугалары бла саугалауу юсюнден Къабарты-Малкъар Республиканы Башчысыны УКАЗЫ

Кёп жыллыны бет жарыккы урунганлары ючюн Къабарты-Малкъар Республиканы Сыйлы грамотасы бла саугаларга **ЖАПУЛАНЫ Бахбуддинни жашы Алийни** – Къабарты-Малкъар Республиканы Урунуу эмда социал къоруулау министрствосуну социал къоруулау министрствосуну болумланы сакълау эмда къырал тинтиле бардыруу жаны бла бёлуюно таматасын; «Къабарты-Малкъар Республиканы халкыны социал къоруулауу сыйлы ишчиси» деген ат атарга **ЖЕЛИХАЖЕВ Артур Аслангериевичге** – Къабарты-Малкъар Республиканы Урунуу эмда социал къоруулау министрствосуну «Терк муниципал районну халкыны социал жумушларын жалчытыуу комплекс

арасы» къырал казна учреждениясыны директоруна **КУМЫКОВ Аслан Дасковичге** – Къабарты-Малкъар Республиканы Урунуу эмда социал къоруулау министрствосуну баш аналитигине **НЕДБАЙЛОВА Ольга Алексеевнага** – Къабарты-Малкъар Республиканы Урунуу эмда социал къоруулау министрствосуну «Прохладна шахар округну халкыны социал жумушларын жалчытыуу комплекс арасы» къырал казна учреждениясыны директоруна орунбасарына.

К. КОКОВ

Къабарты-Малкъар Республиканы Башчысы
Нальчик шахар, 2022 жылны 8 июнь, №55-УГ

Таппандырыу

Шахарны орамлары айбатланадыла

Къабарты-Малкъарны 100-жыллыгыны байрамына хазырлануу къыстау барады. Ол кюнге Нальчик бютонда ариу болур деп ушаны барды. Барыбыз да кёренибизча, шахарны кёп орамларында, таппандыруу жаны бла бек улуу ишле этиледиле. Мэр **Таймураз Ахатов** кесини орунбасары эмда ишлеге контроль этиу бёлуюно башчысы бла бирге бу кюнде юч проспекте да къарагъанды.

Алада уа иш тохтамай барады. Подряд организацияла жаяу жюриюгенлеге бёлонгени тийерелеге бегирек да улуу эс бурдыла. Проспектлени барында да алага плитка сала турадыла. Айтханларына кёре, андан битеу да 70 милюкден артык квадрат метр къоратылгъанды. Бу жолчукъланы юсюнде жауун суула жыйылмазча да мадар этиликди.

Дагъыда проспектлени барында да жангы чыракла орнатыркъдыла. Къулий улу атлы проспекте уа асфальт жарырга хазырлана турадыла. Аны бла Шортанов орамны, сора дагыда Ленин атлы проспектни бла Тлостанова орамны мойюшлеринде бирер светофор орнатыркъдыла. Аллындан бери тургъан эски светофорланы барын да жангыларына алышыркъдыла. Жауу жюриюгенлеге таглыкъча деп, жолу бирси жанына къоркъуусулукъ этерча тёрт энчи светофор да болушкъды.

Къулий улу атлы эмда Шогенцуква проспектеде ишчиле суу быргылыны жангыртп бошай турадыла. Шахарда велосипед инфраструктура къурау жаны бла да аслам иш этиле барады. Аллаи жолчукъ алгъаракълада Кануковва орамда жарашдырылган эди да, энди ол Ленин атлы проспектеде Малкъар орамга дерри созулушкъды. Бу къошаккы узунлукъу 2,5 километр болады.

Шахарны мэриясындан билдиргенлерине кёре, бу объектлени барында да кюн сайын эки жюз чаклы адам ишлейди. Алада хайырланууда жюздэн артык машина барды. Таймураз Ахатов айтханчыча, ишлени барын да ала болжалындан алгъа бошарга тауелдиле.

УЛБАШЛАНЫ Мурат хазырлагъанды.

ЭЛ МЮЛК

Сабанлагъа урлукъланы салып бошагъандыла

Республиканы муниципал къураулыларындан билдиргенлерине кёре, быйылгы жылда алгъадан жарашдырылган планла бла жазлык битимлени урлукълары 223 милюк гектарда салынгандыла, дагъыда кёрюмю болтырдан эсе тёрт процентге асламды. Урлукъ салыу, Къабарты-Малкъарда тередердырылуучусула, битеу агротехника жаны бла тохташдырылган болжаллага кёре ётген-

ди. Сабанчыла алгъадан окъуна урлукъла, минерал земитричле эм битимлени заранлы къуртладан къоруулаулан дарманла бла жалчытылынган эдиле, деп билдирдиле республиканы оюнуучусуну пресс-служба-сындан. КъМР-ни Эл мюлк министрствосу билдиргенге кёре, тирлик, анга къалай къарагъанларына, ол санда мылылыккы не хал-

да тутханларына, заранлы хансладан, къуртладан эм аурууладан къалай сакълауларына кёре болушкъды. Андан сора да, табиьгат хауа болумла да улуу магъананы тутарыкъдыла. Алгъадан этилген тёргеуле бла Къабарты-Малкъарда асламлы эл мюлк битимледен бай тирлик алыр муратлыдыла, деп айтылады билдириуде.

Бизни корр.

ЖАЗЫЛУУ-2022

Газетибиз хар юйорню сыйлы къонагъы болсун

Къашхатауда «Заман» газетни окъуучулары асламдыла. Алай жылдан жылга, жарыуа, аланы саны бир кесек азая барады. Аны сылтаулары кёлорюле, аладан бири тамата тёлуюно кете баргъаны, жаш адамланы уа малкъар тили тынгылы билмегенлериди. Билгенлери уа битеу жангылыккы интернетде болгъанла сунадыла. «Малкъар халкы бла байламлы толу хапар интернетде жошкъды. Бизни жыл сайын ненча адамыбыз илмуланы кандидатлары боладыла, не эришуде кыйсы сабийибиз алчы жер алады, къаллай жангы китап чыгады, театрда кыйсы премьера болады – газетни бетилеринде кёрюноп турады. «Заман» газетден сора аллай тынгылы хапар малкъар халкыны юсюнден бир жерде да табыллыкъ тойюлду», - дейди Къашхатауда почтаны таматасы Къулбайланы Мадина. Ол бизни газетибиз миллетни бирлешдирген кюч болгъанын чертгенди. Дагъыда ол «Заманда» басмаланган материалла орта школада класс башчылага бек

жарарыкъларына да белгилегенди. - Миллет тилде чыккъан газетни, журналны да эллиле бек излейдиле. Сёз ючюн, «Заманда» белгили адамларыбыз юсюнден бетлени школада сабийлени бирге жыйып нек окъурга жарамайды? Театрга барырга, газет окъурга да юретирге керекди,

сабий кеси аллына шёндюго жашауда къолуна газет алмазлыккы баймды. - Келигиз, аланы миллетни тарыхын кюн сайын басмага салып тургъан газетни окъурга юретирик! - дейди Мадина. Аны орунбасары Къойчуланы Елена газетде кемчиликлени юслеринден

да боладыла материалла, дегенди. Аланы кёрмегенле, билмегенле газет жашаудан узакъ сунадыла. Ол алай тойюлду. «Заманны» ишчилери тауу элде терк-терк боладыла. - Газетибизге хар окъуучу кесини оюнуу жазарга болады. Мен аны къашхатауулага анылатарга кюреме, - дейди газетлеге жазылуу жаны бла специалист Гажонланы Асият. - Бек жарыбыз окъуучулары саны ёсегенине. Малкъар тилде жалауда бир газет чыгады да, аны окумуаса

да, хар тауу алып турса, хата кёрмез. Жалауда суратлага къарасанг окъуна, кюн сайын къаллай бир хапар билдирге болушкъды! Операторла Халум Бурниева бла Чеченланы Танзиля республикалы газетлени бек сакълауларынын, кеслери да окъууланлары айтадыла. Ушагъыбызны ахырында почтаны таматасы Къулбайланы Мадина: «Битеу тауу сабийле ана тиллерин билселе, хар тауу юйор а ана тилде чыккъан газетни алса, бек аламан болушкъ эди», - дегенди.

БАЙСЫЛАНЫ Марзият.

Иги жумушну болжалга салмайыкъ

«Заман» миллетибизни жангы газетиди. Аны бетлеринде малкъар халкыны маданиятыны, тарыхыны, бююнюню жашаууны, айтхылыккы адамларыны, жетишиллери эмда жарыуларыны юсюнден басмаланган материалланы сиз бир башха изданида табаллыкъ тойюлсюз. Алайды да, жазылыгыз, билеклик этигиз кесигизиз газетигиз! Мындан ары да ол сизни керти шуёугуз, огурулу сёз негеригиз болур деп ушанабыз! **Жазылуу алты айга багысы 741 сом 6 капекди.** **Бизни индексигиз = П5898**

КъМР-ни 100-жыллыгына

Аты айтхылыккы оюнуучулары тизмесине киргенди

Социалист Урунуу Жигити, эл мюлк илмуланы доктору, Россей Федерацияны сыйлы агроному, Къабарты-Малкъарны нартох ёсдюруу жаны бла сыйлы ишчиси Николай Никитович Евтушенкону аты бизни республикага угъай, саулай къыралга да белгили эди.

Сыйлы жопоучулукъ

«Тиллери, адет-тёрелери, сезимлери да башха болгъанлары бир ниет бирикдиреди»

Саугалау

Кёлню кёлорюген аламан тизгинлени байрамы

4 бет

Республикада миллет проектлени толтурулганларына кырагандыла

Ахыры.
Аллы 1-чи бетдеди.
Жыйылыуда миграция болумну юсюнден да селешингенди. КМР-де ич ишлени министри **Василий Павлов** ол жаны бла этилген оноуланы, мадарланы юслеринден да билдиргенди. Праву бузуклыкъланы жолларын кесуи эмда аллай мадарланы хайырлыкъларын кетюрюю жаны бла муниципал комиссияланы ишлери жаны бла КМР-ни Правительствосуну Председатели орунбасары **Марат Хубиев** хыбарый этгенди. Ведомстволар аралы ишчи

кыауум акыйбалык болмаганланы ишлери жаны бла муниципал комиссияланы ишлерине багга бичер мурат бла бардырылган рейд тинтиулерини эсеплерин чыгарганды. Анга кере кыауум адам административ жууапха тартылгандыла. Усталыкъларын кетюрю муратда 280 специалист Саратовдагы юридический академияда курсладан этгенди, акыйбалык болмаганланы ишлери жаны бла специалистледен 14-сю аттестацияларын кыоруулагандыла. Быйыл школда

ишлеген психологга да семинарла кыруаллыкдыла. Алгын а кыйын болумга тюшген 196 сабийге жангы окуу жылга хазырлангырга себеплик этилгенди, ала школ керекле бла жалчтылынгандыла. КМР-де Сабийни эркинликери жаны бла уполномоченный **Светлана Тлинова**, сёзге кыошула, ведомстволар аралы комиссияны ишин игиге санаганды, аны бла бирге аны кючлерге, акыйбалык болмаганланы ишлери жаны бла комиссиялга контроль этгенди туурга кереклисин чертип айтханды.

Жыйылыуу ахырында селеше, Казбек Коков ведомстволаны араларында байламлыкъланы андан ары кючлендире барыууу бек мағаналыга санаганды, жууаплы кыулукчулга тийишли буйрукла да бергенди. «Кыолайсыз, осал кылыкълы ююрледен сабийге, тийишли служба кибик, жамауат да бютюн жууаплы кёздөн кыарарга керекдиле. Бу ишни мындан ары да игилендире барлыкълы», - дегенди ол.

КМР-ни Башчысыны
бла Правительствосуну
пресс-службасы.

ДАТА

«Сизде окыуганла право сакълаучу органлада борчларын жетишимли тамамлайдыла»

Россей МВД-ны Краснодар университетини Шимал-Кавказ институтунда (филиалында) аны кыруулуу 90-жыллыгын белгилеуу бла байламлы кырал байракъланы чыгаруу эм Россейни гимнин согууу бла энчи составны байрам халлы тизилиуу болганды. Россей МВД-ны Шимал-Кавказ федерал округда Баш управленийсыны начальниги полицияны генерал-полковниги **Сергей Бачурин** энчи составны эм институту курсантарын алгышлаганды, Россейни ич ишле министри **Владимир Колокольцев**ни буйругууу бла институту айырмалы ишчилерине ведомстволу сауга ала бергенди. КМР-ни Башчысы **Казбек Коков** алгышлау сёзюнде билим беруу махкеме Россей МВД-ны системасыны

шёндоюголю заманны излемлерине келишген бийик окыуу юйге дери жолуу этгенди эм ич ишле органла деп мингле бла даражалы кадрларын хазырлаганын

белгилегенди. «Сизде оккуп чыккыганла кыралны кеп тийрелеринде право сакълаучу органларын тюрлю-тюрлю изларында борчларын жетишимли толтурадыла. Ала

сый-намыслары бла урунадыла. Аны барында да бийик профессионалдыклары, сайлаган борчларын кертикликери, заманны излемлерине тийишли болурга

итиниулюкери бла айырмалы преподавательлени кыйыйылары улуду», - деп айтылганды алгышлауда. Кеп жылланы бет жарыкълы урунганлары ючюн институту кыауум устазы **Кыбарты-Малкыяр Республиканы** бийик саугаларына эм сыйлы атларына тийишли болгандыла. Байрамны белгилеуге **Кыбарты-Малкыярны** Парламентини Председатели **Татьяна Егорова**, РФ-ни МВД-сыны Краснодар университетини, республиканы право сакълаучу эм надзорлук этген органлары тамаатары, Шимал-Кавказ федерал округу регионларын сыйлы кыонаклары, кыралны алчы профилы везларын келчилери, ветеранла, дин эм жамауат кыулукчула кыошулгандыла.

КЪАРМАШЫУЛУКЪ

Ахшы тюрлениуле эсленирчадыла

Огъары Жемтала таула, сыртла араларында ариу ёзёнде орналган тау элибиз. Бюгонлюкде мында төрт жюзге жууук юй барды. Улудан, гитчеден да эки миннге жууук адам жашайдыла.
Ала малчылык, жерчилик бла кюрешедиле. Республикадан тышына кетип ишлегенлери да бардыла. Аз-аздан эл айный барады. Эл ичи бла ётсек керёбиз аны: ариу юйле, таш хунала, кыол бла ишленген суратлагы окуяна ушайдыла ала.

Биз анда болгандыла, жашла ара орамны жаууу жолчугуна асфальт сала тура эдиле. Элни администрациясыны башчысы Оракъланы Арсен да ала ишлерине кыарай. Ишчиле зыгыр кыюуп, аны тюзете, бордюрла орната турадыла. Ол ишлерин бошасала, башындан асфальт саллыкдыла. Арсен бла алайда ушак этебиз. Ол элдеринде арт кезиуде этилген ишлени юсюнден айтханды. Аладан бир кыауумун сагынмайкы. Огъары Жемталадан Ташлы-Талага ётген уллу жол кёпден бери тозурап тура эди. Адамла уллу машина бла агъач ташып тургандыла. Сакъ жаууула, кыар суула да бузгандыла аны. Жолгъа кыаралмай кеп турганды. Чунгурлары, оолган жерлери кеп болуп, жюрюрге кыйын эди, бютюнда жөн

гил машиналагъа. Ташлы-Талага барырга алайы жууукду да, кыйын болса да, адамла ол жолуу сайлап, аны бла жюрюп тургандыла. Арсен иште тохтаганлай, бек алга аны кыолга алганды. Кыарындашы Артурун кыруулуу фирмасы барды. Андан техника алады. Кесинден да кеп ахча кыоратып, зыгыр ташытып, жолгъа тынгылы ремонт эттиредиле. Эки элни адамы да Арсенге ыразылыкъларын билдиредиле. Алайы бла ётген шофёрла уа алгыш айтмай кыомайдыла. Жолу узунугуу уа онеки километр чаклы барды. Огъары Жемтала узун элди. Сакъ жауун жауса, суу орамла бла барады. Элни башчысы орамланы жанлары бла илингле кыздырганды. Орамла бирге кыошулган жерлеге

отуздан артык быргыла салдырганды. Энди жауун, кыар суула ала бла барадыла. Элни ичинде бир-бир орамланы жоллары да аламы тхойол эдиле. Эки километр бла жарым чаклы жерине зыгыр кыюулуп тюзетилгенди. Белгилисича, элни жашауунда суу, газ, толу мағананы тутайды. Ала болмасала, элилге апчырга тюшеди. Арт кезиуде мында суу барган быргыла тозурап, ол бир-бирлеге жетмей турганды. Арсен алагъа да кыаратханды. Энди хар юйде да барды суу.

Токну юсюнден айтханда уа, элни орамларында сексен чыракъ бла онбеш чыракъ орун алышынганды. Энди элни орамлары кече да, кюндюзча, жарыкъладыла. Онжетинчи майда Огъары Жемталада жыйылы болган эди. Анда этилген оноуга керё, 230 юйге бир-бир ректар жер берилгенди. Аны алында уа 125 юйюр жер юлюшлерин алган эдиле. Элни адамы анга бек ыразы болганды. Аллай иш хар журтда да этилирге керек болуп турады. Элибиз, журтбуз ала-мат сейрилик болсун деп

кыайгырып, элни жумушуна болушуп турган жашла кепдюле. Ол санда Цийкыанланы Магомед, Уяналаны Хусей, Глашланы Мухадин, Кыудайланы Алим, Занкышиланы Казбек, Оракъланы Артур, Маммеланы Юсюп эм башчала. Битеу элни атындан Арсен алагъа жорек ыразылыгын билдиреди. «Бу жашла элде оноуга, этилик ишлеге да тири кыатышадыла. Туугъан журтлары ючюн керти жарысган адамладыла», - дейди ала аны юслеринден Жемталаны администрациясыны башчысы. Элде хар этилген ишни юсюнден интернетде билдиргенлей турадыла. Алдагы муратларыны юслеринден сорганында, элде маданият юй ишлемей турганын онбеш жыл болады да, анга бир мадар этер умтулдула. Дагыда сабий санды журту тозураганды. Бюгонлюкде сабийле школнук мекамьында турадыла. Энди аладан сора да бардыла мында тындырылыкълы ишле. Элни администрациясы эм депутатлары да ол ишлени биригип тамамларга таукелдиле. **ОСМАНЛАНЫ Хыиса.**

КМР-ни 100-жыллыгына

Социалист Урунууу Жигити, эл мюлк илмуланы доктору, Россей Федерацияны сыйлы агроному, Кыбарты-Малкыярны нартох ёсдюрюю жаны бла сыйлы ишчиси Николай Никитович Евтушенкону аты бизни республикага угъай, саулай кыралгы да белгили эди. Озган ёмюрню алтымышынчы жылларында ол Кыбарты-Малкыярны колхозларында бла совхозларын да сабанланы жангыртууу, аланы битимликлерин ёсдюрююню жангы агротехника мадарларын ишге синдиргенди. Аланы хайырлануу эл мюлк продукция чыгарыууу кеп кереге кёбейтирге онг бергенди. Аны жашауу сау ёмюр эди - кыруу жыл саны бла угъай, этген ишлери бла да. Аты, сёзсюз, Кыбарты-Малкыяр Республиканы тарыхында кыаллыкды.

Аты айтхылыкк оноучуланы тизмесине киргенди

Уруш жолла

1940 жылда Николайны тюз да школну бошагъанлай, аскерге чакырадыла. Уллу Ата журт урушка ол ма анда кыулук эте турган заманда тюбөгөнди. Аны алгъа Саратовну танк училищесине жибергенди. 1942 жылны жайында уа танкланы фронтха ашыра турганды, Воронежни кыатында биринчи сермшелеге киришгенди. Ол жыл кюз артында уа Волхов фронтну 147-чи марауучу дивизиясыны 379 артиллериялы полкга тюшеди. Николай Евтушенко, Ата журтну кыоруулай, уллу сермшелени асламысына кыатышханды. Ленинградны кырушудан азатлагъанланы санында болганды, Курск Дугада Прохоровканы кыатында айтхылыкк танк сермшелеге, Сталинград ючюн кыазуатлагъа, Днепрден ётууде, Висло-Одер эмда Берлин операциялагъа, Праганы азатлаууа кыатышханды. Урушда этген кишилиги эмда батырлыгы ючюн Уллу Ата журт урушуну экинчи даражалы, Махтаулукну ючюн даражалы орденлери, «За отвагу», «За боевые заслуги», «Ленинградны кыоруулагъаны ючюн» майдалла бла саугаланганды.

малкыярлы кыарындашларыбызга болушурга керекбиз», - деген эди ол. Алай бла, «Быллым» совхозга 1300 кыюйну бек учу багыасы бла сатарга оноулашдыла. Аны уа кыруулай бергенден хазна башчалыгы жокъ эди. Дагыда нартох сабанланы 100 гектарын капек да алмай бердиле.

Хунерли кыруаучу

Урушунда ол Кыбарты-Малкыярны Май районуна кыайтады да, юй бийчеси бла бирге уруш тозурагъан жерни аягы юсюне салуу бла кюрешип башлайды. Билимин ёсдюрюрге да унутмайды - Шимал Осетия эл мюлк институту айырмалы бошап, Май району мамук ёсдюрюю жаны бла бёлюмюню баш агроному болуп ишлеп башлайды. 1955 жылда уа Май району «Красная нива» колхозну председателине салынады. Быллай уллу мюлкню башчысына салынганда, анга жаланда отуз төрт жыл бола эди. Мюлк бла шагырейленуу аны кыууандырмагъан эди. Фермалада ийнекле бек аз сют бергенди. Будайдан да хар гектарындан жаланда 5,7 центнер алынганды. Жаш председатели жерни файдалылыгын ёсдюрююню амалларын излейди, жерчиликни илму мурдорга салмай жарамазлыгына да тюшюнеди. Сабанланы жарашдырууда алчы агротехника амаллагъа уллу эс буралды, урукъланы бек игилерин излеуно кыолгъа алады. Башхаланы сынауларын да ишге синдиреди.

Жангы жерде урунуу

Николай Никитовични уллу кыруаучу хунерлиги, терен билими да болгъанларын кырал таматала эслемей кыомайгандыла. 1974 жылда аны Кыбарты-Малкыяр АССР-ни Министрлерини Советини Председателини биринчи орунбасарыны кыулугуна тийишли кередиле. Ма бу ишде аны кыруаучу хунерлиги, жууаплыкълыны терен сезгени, кыайгырылуугу да бютюн бек ачыкъланады. Ол, хар затны кеси кёзю бла кёрюрге сыйлоп, республиканы колхозларына бла совхозларына терк-терк барады, мюлкюню специалисттеринден тирик ёсдюрюуде агротехника жорукъланы бузмаларын кыаты сурады, кесини уллу сынауна да юйретеди. Будай, нартох урукъланы да агротехника болжалларында себерге кереклисин кыаты эсгертеди.

Алай бла, колхоз айный, кюч ала барганды. Семиргичле жерге агротехника марда бла берилгенди. Сугъарылган жерлени кёбейтиу мюлк жюрюютюню жангыча кыруаучу излегенди. Жангы техника, жангы кадрла, жангы технология керек болгандыла. Штатда жангы кыулукъла чыккандыла: сугъарыуучу агрономла, гидротехникле. Суу салуучу 12 установка эмда сууну узакъга чачдыруучу төрт агрегат сабанлада мылылыкълы жалчтыхандыла. Битеу ол мадарла бир кесекден хайырларын кёргозюп башлагандыла: хар гектардан 40 центнер эм андан да кеп будай алынганды.

Нартох ёсдюрюуде эм малчылыккны продукциясын чыгарыуда да майскечилени жетишимлери кыаралгы белгили боладыла. «Красная нива» колхозну эмда аны башчысыны атлары да айттыла башлайдыла. 1973 жылда мюлк 10 500 тонна мирзеу жыйганды. Эллилени жашауу кыолайлыкълары да кеп кереге кётюрюлгенди.

1966 жылда СССР-ни Баш Советини Президиумуну указы бла Николай Никитович Евтушенкога эл мюлкде болдурган бийик жетишимлери ючюн Социалист Урунууу Жигити деген ат аталганды, аны бла бирге Ленинни ордени эмда «Оракъ бла Салта» деген алтын майдал да берилгенди.

Даража

2007 жылда Николай Никитович СССР-де белгили селекционерни эмда новаторну - Т.С. Мальцевни - Алтын майдалы бла саугаланганды. «ХХ ёмюрню солдатлары» деген аты бла Москвада чыккыган уллу китапны «Шёндоюголю заманы 200 айтхылыкк кыулукчуусу» деген бёлюмюнде бизни айтхылыкк жерлешибизни - Николай Никитович Евтушенкону - аты да жазылды. Ол Октябрь Революцияны, Урунууу Кызыл байрагыны орденлери бла да саугаланганды. 2014 жылда уа аны Май муниципал району сыйлы инсаньына сайлагандыла. Николай Никитович ахыр жылларына дери Эл мюлкню Кыбарты-Малкыяр илму-излем институтунда консультанты болуп турганды. Аны бла кенгеширге жаш фермерле, сынаулу специалистле да келгенди. Ол 2021 жылны 6 октябринде 100 жылдан атлап алай ауушханды.

ЮСЮПЛАНЫ Галина.

Элбрус райондан

Эсде кыаллыкк кюнле

Россейни Терс-Кюлда «Мечта» деген эм бийик тау сабий сандында биринчи выпускниклени жибергенди, школгъа дери юйретуу учреждениены сегиз сабий бошагандыла. Аланы Элбрус районну администрациясыны башчысыны биринчи орунбасары Арслан Улимбаев эм башха кыонаккъа алгышлагандыла. Выпускникле устазла-воспитательлени башчылыкъларында мектепге окуугуна

тынгылы хазырлангандыла. Сабий садда, ала бла устазладан сора да, логопед, психолог ишлегенди, музыкадан дерсле берилгенди, юйретууде шёндоюголю амалла хайырланылгандыла. Садны бошагъан сабийле кызыл жолчукъ бла ётгенди эм эсде кыалырга биринчи саугаларын алгандыла. **Анатолий ТЕМИРОВ.**

Предпринимательствону жашырынлыкъларына тюшондоре

Кеп болмай Кыбарты-Малкыяр кырал университетде, «Мой бизнес» ара кыурап, «Digital» кеслери бир тюрлю иш бла кюрешгенлеге сыналган амалланы эм цифралы жумушланы юслеринден билдириу» деген конференция ётгенди. Ол «Гитче эм орта предпринимательство эм энчи предприниматель башламчылыкълы болушлукъ тапдырыу» миллет проектн чеклеринде РФ-ни бла КМР-ни Экономиканы айнытуу министрстволарыны себепликликери бла кыуарылганды. Жыйылыуу ачу, жалган интеллекту эм цифралы технологияла жаны бла институту таматасы Альберт Шапсигов КМКУУ-га регионну экономика арасы болурга тюшгенин магъ-

аналы шартха санаганды. - Биз билимин, сынамны кючлерге себеплик этген тюбешилени бардырырга не заманда да хазырбиз. Бюгон кепле аланы жарысхан соруулагъа жууапла табарларына бек ышанама, - дегенди Альберт Хусенович. Конференцияга сынамлы эм энди атламыла эте башлаган предпринимательле, бизнес бла кюреширге мурат этгенле эм башхала келгенди. Аны ишине «Электронная торговая площадка Газпромбанка» биригиуноу власть органла бла байламлыкк жюрютюю жаны бла бёлюмюню таматасы Дмитрий Терехов, КМР-ни Экономиканы айнытуу министрствосуну Экономикага кадрла хазырлау

эм предпринимательствону информация-аналитика жаны бла жалчтыу бёлюмюню таматасы Фатима Абазова кыатышхандыла. Анга энчи кыонаккъа iVoice Technology компанияны директору, венчур инвестор Андрей Заворин чакырылганды. - Биз, эм биринчиден, ишибизни жетишимли бардырырга болушурк амаллагъа эс бурурга керекбиз. Бюгон аланы сюзерге онг барды. Сёз ючюн, жалган интеллекту бусагъатда мағанасы бек уллуду. Аны бизнесде, кырал сервиследе эм энчи проектлени бардырыуда да хайырлангырга болукъду, - дегенди Андрей Заворин. Быйыл конференцияга «Газпромбанкны» эм

«Сбербанкны» келчилери да кыатышхандыла. Ала жаш коллегаларына тюзюнклей тюлеулене, банка бардырган программаланы, проектлени эм кеп башха керек жумушланы юслеринден билдиргенди. Жыйылыуда гитче эм орта бизнесге кыралдан кыаллай болушлукъ тапдырылганды да туура этилгенди. Жаш предприниматель

ишин неден башларга болушгуну юсюнден да айттылганды, аны бла байламлы соруула эм проблема да сюзюлгенди. Ахырында 14-17 жыллары болганланы арасында предпринимательстводан бардырылган олимпиадада хорлагъанланы саугалагандыла. **МАГОМЕТЛАНЫ Сулейман.**

Жамауат ЭМ ДИН

– Хызыр хажи, ахыр эки жылда муслиманна пандемия бла байламлы Аллахуталаны аллында борчларын толтуралмай, сыйлы Меккага жол ачылырын саклап тургандыла. Быйыл а адамларыбыз умрага чыккандыла, хаж кылыргыга онг да болганды.

– Хау, ауруу сылтауу бла хажлик болмаганды. Къуру россейли муслиманла угулай, жер башында битеу дин къарындашларыбызга да жабылган эди Меккага жол. Жаланда Сауд Аравияны инсанлары болганды онглары хаж кылыргыга, ала да азайтылган санда.

Быйыл да къоркуу уллу эди. Сауд Аравияны хаж жаны бла министрствосу тынгылап, заман аз къалганда уа бу сыйлы жолоучулукъга эркинлик бергенди. Ауруу жангыдан жайылада деп къоркуп, саклык этген болурла, баям. Къалай-алай болса да, жол ачыкъды.

Алай башха чырмау барды – жолоучулукъну багъасы. Алгын жылда ол 3-3,7 миң долларга жеткен эсе, быйыл а 5-5,5 миң доллар болганды. Алай нек ёсгенди деп кёлпё сорадыла. Сауд Аравия муслиманлага тап болумла къурауа улуу кыйын салганды. Дагыда хажликни къурау бла къоршген турист фирмала къонакъ юйге, самолётка, автобусага, башха жумушлага къоранкълы къошандыла. Билгенигизча, бу жумушлага багъала ёсгенди. Ма алай бла пүтвэла минг долларга, андан да кёлпё ёсгенди.

Не букъдурулугу барды, багъала ючюн бирлени быйыл хажликни кылыргыга онглары болмай къалганды. Ахыр эки жылда дин къарындашларыбыз, эгелчери-биз тизгинге жазылып, жол ачыла, бизни да унутма деп, хазырлангын турган эдиле. Алай аладан кёлперни кылайлыклары жетишмей, къагытларын артка алып кыйгандыла.

Хажликке келлик халкъны санын да къырал кеси тохташдырады. Быйыл а квотала эки кереге азайтылгандыла битеу дуняга. Алгын жылда аны 2,5-2,8 миллион адам толтуралган эсе, быйыл а битеу да бирге жаланда миллион жер бёлкюнгенди.

Энтта бир жангычылык болганды быйыл. Сауд Аравия 65 жылдан таматалага Меккага келирге чекле салганды.

ХАЗЫРЛАНЫУ

«Муслиманна Аллахуталаны юйюне барырга итинедиле»

Быйыл Меккага сыйлы жолоучулукъга чыккандыла «Мамырлык» жандуурлукъ фонда ашырады. Аны башчысы Ахматланы Назир хажи анга хазырлануу къалай барганыны юсюнден айтханды.

– Хаж исламны беш фарызын биринди. Аны Аллахутала муслиман эр кишиге, тиширлугы да борч этгенди – акылыбалык болганнга, саулуугу, къолайлыгы, миллюкю жеткенге.

Быйыл а хаж кылыуга Сауд Аравия бир неча жангылык кийиргенди. Сыйлы жол ачылганын да кеч билдиргенди. Аны бла бирге Россейге берилген квотала бир неча кереге азайтылгандыла. Саулай да 11 миң адамга берилгенди хаж кылыргыга эркинлик. Алгын жылда уа къуру Дагыстандан быллай бир адам атлануучу эди.

Болсада биргеме барлык къауумга, Аллахны ахшылыгындан, 80 адам жыйылганды. Кавказны битеу регионларын муслиманладыла.

Бу жолоучулукъга къоранкъла багъа болгандыла 5-5,5 миң доллар. Хар заманда, жол эки торлюдо: «Минеральные Воды»

башха жылда да энди алаймы боллукъду?

– Тюзон айталлык тойюле. Аны ауруу сылтауу бла этген эдиле. Ким биледи, коронавирус жокъ болган хапар чыкъса, жорукъ да кетерилер, Аллаха айтса.

– Кеч билдиргенди хажликке эркин этилгени юсюнден дегенсе. Сора анга хазырлануу къалай барады?

– Биз быйыл да болмаз деп тынголген эдик. Кеч билди-

– Исламны беш фарызы барды, ийман шагъадат, намаз, ораза, закят, хажлик. Хар муслиман да аланы толтурургы борчлуду. Хажликни къолундан келген адам тамамларга тийишлиди. Шарият бла аныгталганда, саулуугу, къолай болган адам. Онгу болмаганнга борч тойолду.

Дагыда къоркуусулукъга да бурулады эс. Уруш, къазат заманда, бу сыйлы жолоучулукъга чыкканы

плекъды. Былайда бир затны айта кетерге сюеме. Бирле хажликни 3-4, андан да кёлпё керек нек кылып турадыла, деп соручудула. Онгу болганынга, барырга сюйгенге чырмау жокъду динде.

Алай кыйтып кеси барып тургандан эсе, онгу болмаган, къолундан келмеген, Аллахны аллында бу борчну толтурургы термилип турган дин къарындашын ашырса, бютонда сууап боллукъ эди. Бу ахшы ишни

тохтаган артык сууап айта кетерге сюеме. Бирле хажликни 3-4, андан да кёлпё керек нек кылып турадыла, деп соручудула.

Адам кесини къарыууна багына эсе, саулуугуна, жанына къоркуу жокъ эсе, жауу барырга да боллукъду. Бизни къарт аппаларыбыз да саулай жауу бармагандыла. Заманларына кере улууга мингенди: кемелеге, поездеге неча атлада, тюеледе баргандыла. Мухаммад фыйгамбар, Аллахны саламы анга болсун, сёзге, тюеде барганды хажликке.

Аллахутала адамга къолундан келмезлик бир жумушну да буюрмаганды. Хау, алгын тёлелени хажликкери кыйын эди, ала жылла бла жолда болгандыла. Аллахны ахшылыгындан, жашаубузу жентилден затла бизни бардыла. Аланы да бизни Жаратхан бергенди.

– Хажликни кыйлып келгенде анда алай сабырлык, ырахматлык тапханма, энтта термилип турама, дейдиле. Ол сыйлы жерле адамны кесине алай тансык нек эттиредиле?

– Меккага термилип турганды анда хал, болум къалайды деп соручудула. Ары бармаган, кеси кёзо бла кёрмеген, жюреги бла сезмеген адамга айтп ангалаткан кыйынды тансыклыкны. Ол ахырда башха дунячады.

Тансыкыла а юйге айлангынчы окъуна башланады. Хажликке чыкканды халкъны саны къуумурха тёбеге ушадды, адам асыры кёлден. Аланы сыфатлары, тиллери, культуралары, сезимлери да башхадыла. Алай барысын да ары бир борч жыйганды – Аллахуталага баш уруу, бизни Жаратханы аллында борчну толтуруу.

Намаз къылганды, тилекте этгенлени, Каабаны кесин, аны тегерегине айланган халкъны, Мухаммад фыйгамбарны межиттин кёрсенг, ийманын да къаты болады. Мухаммад фыйгамбарны, Аллахны саламы анга болсун, межитинде къылынган намаз а минг намазны сууаплыгына жетеди. Бу затланы биле, ол жерлеге тансык къалай болмазса?

– Газет окуучулага не айттыргы сюеу?

– Аллахутала бизге къаты ийман, мамырлык, саулуук, айну берсин. Хаж кылуукъну толтурургы мурадлары болганды ырахматлы къабыл кёрсон, алаа онг, кюч къаруу да берсин.

жашауна къоркуу болса, аны тамамламазга эркин этиледиле. Бу затла барысы да муслиманнга жол тынч, ырахматлы болу ючюн изленди. Шарият жентилликни тохташдырганды бизге.

Саулуугу, ахчасы, онгу болмаган, абадан жыл санга жетип, Аллахуталаны буйругун заманында толтуралмаганы орунуна аны сабий этерге боллукъду.

– Дунясын алышханга хаж кылыу деген бармыды исламда?

– Хау, алай ауушхан жууугуна неча абадан адамны орунуна хаж кылыргы сюйген кеси да хаж болургы керекди.

– Къолундан келгенлени бу сыйлы жолоучулукъну ахчасын төлеп, къауумланы ары ашырган тер болганды алгын. Энди уа къалайды бу иш?

– Алай иш бизни республикада, Чеченде, Дагыстанда эм башха жерледе да болганды. Ол уллу сууа-

этен хажи болуп келгенден кем къалмай сууаплык аллыкды.

– Биреу хажликке жауу чыкъды, башхасы аякъ машинада кетди деген хапарла чыгъа-чыгъа турадыла. Дагыда адамладан шендо хажликми, ма бизни аппаларыбыз заманындача жауу барырга керекди, деген сёзлени эшитирге тошеди. Алаа уа не айттыргы эдинг?

– Ала жангылан этедиле. Битеу соруулага жууула шариятда бардыла. Жентил, тынч мадарла болга турганлай, аууру жолну сайларга керекмейди. Кесинги кыйнаганын ючюн артык сууаплык аллык тойюлсе. Сюйсенг самолёт бла уч неча жауу бар – кылуукъ бирди – Аллахуталаны аллында борчуну толтуруу.

Сёзге, ораза тутханда эртенликке сараш ашайса, ингриде аууз ачаса. Ол а санларынгы солутады. Эки кюнден бир ашарыкма деп

рилгени ючюн, кёлпё чырмаула чыккандыла. Сёзге, бирле тыш къыраллы паспортлары хазырларга кеч къалгандыла. Турфирмаланы кёлпери къонакъ юйлени, самолётланы бронировать этмегенди. Бу жумушла да кёлпё заманы аладыла. Бир-эки юнюне ичинде битеу кереклини тапдырган кыйынды, къагыт жумушла да кёлпёле.

Хажликке къонакъ юйледе отоула хазыр этер ючюн, адам санын бирлере, тыш къыраллы паспортланы хазырларга, анга кере самолётла жерлени, автобусланы къурауа керекди. Аны айтханын, битеу жумушла бир бирлери бла байландыла. Чырмаулары сылтаулары да анданбыла.

– Къолайлыгы болмай, жыл санына кере келишмей, саулуугу къолай, бу жолоучулукъга термилип, алай аны толтуралмай къалган муслиман а къалай боллукъду?

аэропортдан Дубайга учуп, андан ары автобусланы «Мамырлык» жандуурлукъ фонда ашырады. Аны башчысы Ахматланы Назир хажи анга хазырлануу къалай барганыны юсюнден айтханды.

– Хаж исламны беш фарызын биринди. Аны Аллахутала муслиман эр кишиге, тиширлугы да борч этгенди – акылыбалык болганнга, саулуугу, къолайлыгы, миллюкю жеткенге.

Быйыл а хаж кылыуга Сауд Аравия бир неча жангылык кийиргенди. Сыйлы жол ачылганын да кеч билдиргенди. Аны бла бирге Россейге берилген квотала бир неча кереге азайтылгандыла. Саулай да 11 миң адамга берилгенди хаж кылыргыга эркинлик. Алгын жылда уа къуру Дагыстандан быллай бир адам атлануучу эди.

Болсада биргеме барлык къауумга, Аллахны ахшылыгындан, 80 адам жыйылганды. Кавказны битеу регионларын муслиманладыла.

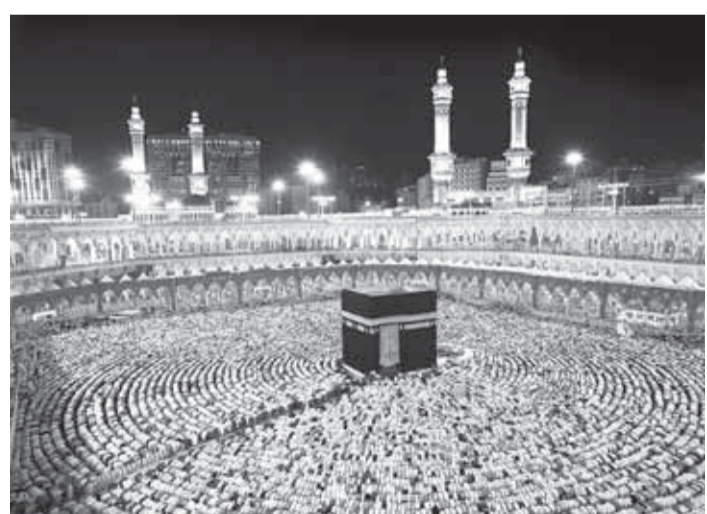
Бу жолоучулукъга къоранкъла багъа болгандыла 5-5,5 миң доллар. Хар заманда, жол эки торлюдо: «Минеральные Воды»

доле, деп сорлукъла да болурла. Алай хажликни адам къолайлыгы жеткенлей толтурургы боллукъду. Кёресиз, ауруудан неча адам ауушду, жаш, къарт да, салган мурадларын толтуралмай.

Бирде муслиманна хажга гитче сабийлерин да биргелерине элтген кезуилени кересе. Алай жарамайды деп айттыргы динде. Къагы-анакъланы окъуна элтедиле, алай хажны кезуиунде алаага энчи мадарла, жерле хазырланмайдыла. Саулуугуна хата болса, багъарча амалла этилмейди. Аны себебинден сабийлерге къыраллы власть органлары артык ыразы болмагандыла.

Сабий кеси акылыбалык болуп, не ючюн, къалай мурадла барганын биллип, анылап этсе бу жумуш, ол магъаналыды, деп оюм этеме. Болсада Аллахуталага табынууга гитчеликтен итингенни хатасы да жокъду. Ата-ананы аныларга боллукъду, кесинг тюбеген ахшылыкладан сабийм да юлюшлю болсун деген акындан этедиле аны. Аллахутала бу ниетде жашагъанланы кыйынларын къабыл кёрсин.

Умра бла хаж тенгмидиле, деп да соручудула. Сёз-

юз, умра сууаплы ишди. Мухаммад фыйгамбарны, Аллахны саламы анга болсун, алай сёзо барды: «Оразада умраны кылыган бу жумуш мени бла толтурганча болур». Алай ол хажликни борчундан чыгъармайды.

Умрага барып, шагырей болургы, сууаплыкыла алырга, кесинг ол уллу ишге хазырларга, къаллай жумушланы тамамларынын бирлере боллукъду. Алай, айтханынч, ол хажликни орунун тутмайды.

Сёзсюз, бу ахыр жылда халкъ тансык болганды Меккага, багъасына,

жолну кыйынлыкларына, узаклыгына да къарамай, муслиманна Аллахуталаны юйюне термиледи. Ол а адамланы жюреклеринде ийман болганына, ала ырахматлыны ырызлыгына итингенлерине шагъатлык этеди.

Быйыл хажликке чыгъарга онглары болмагандыла Аллахутала жолну келир жылда ачарын тежейме. Ол сыйлы жерлени кёлперибиз бла кёрюрге, кеси аякларыбыз бла барырга, бизни Жаратханы буйруклары толтурургы аюу, амал да берсин Аллахутала.

Номерни хадиси

Сынауу ызындан тынчайуу, женгиллик келликди

Абу Хурайра былай билдиргенди: Мухаммад фыйгамбар, Аллахны саламы анга болсун, анга былай айтханды: «Сага хайыр келтирген затда къажыкмай кюреш, Аллахуталадан болушлукъ тиле эмда сынаула, кыйынлыкла ючюн артка турма. Бир заманда да: «Мен алай неча былай этсем, ма бу торлю боллукъ эди», – деме. Андан эсе: «Аллах алай буйрук этгенди. Ол анга керек болганыча тамамлатханды», – де. Нек десенг «алай болса эди» деген шайтаннга кесини аман ишлерин толтурургы онг береди».

Жашауда халла торлюторлюдоле – сынаула, кыйынлыклагъа, бушуула да тюбейди адам уллу. Ишде кемчиликке, къошуула бла даулашла, саулуук осалга бурулганы, юйорде дауура... Аллахуталаны ахшылыгындан, биз муслиманлабыз. Чыгъанакъны ийнесинден ачысакъ окъуна, аны орунуна саууга

аллыгыбызны билебиз, тёзомлююк этсек, сабыр болсакъ. Ийманыбыз сыналлыгын хар бирбиз да анылайбыз, алай сабырлык, тёзомлююк этер ючюн а, адамны ийманы къаты болургы керекди. Ахшы кёллююк, игиликни жоралау энчи берилген фахму тойюлдо. Адам умутсузлукну, кёлсюзлукну хорлап, ахшы умут этерге юйренирге боллукъду. Муслиман бек алга бизни Жаратханнга ийнанырга, анга ышанырга керекди. Аллахутала Къуранда ийманлары болгандыны къорууларга, не къыйын болумдан да къулууну жолун кёрюзюрге, ырыскы, аш-суу берирге, къайгыдан сакларга айтханды.

Бизни Жаратхан салган мурадлалар артка турмазга, тынголмезге юйретеди. «Аллахуталаны ырахматлыгына ийманмакълыкны тас этмегиз, жаланда ийманлары болмаганды тынголеди»

(12:87). «Бийликке болсагъыз, жетишимле этсегиз, кючюгюзно тас этмегиз, мудах болмагыз, сиз кертиси бла да ийнана эсегиз» (3:139).

Аны бла бирге уа Аллахутала бушуу, кыйынлык сынагандыны кёллерин басады, ала сынауладан къутулукларына ийманмакълык береди: «Кертиди, биз фыйгамбарларыбызга эмда ийманлары болгандыла бу дуняда болушлукъбуз» (40:51).

«Кертиди, хар сынауу, кыйынлыкны ызындан тынчайуу келликди» (94:5). Муслиман бизни Жаратханы айтханына ишекли болурга эркин тойюлдо. Анда жашауда тюбеген кыйынлыклары тюзетирге онг болганыны, аны кюч салып кюрешгени хайыр келтирилгени ийнанама, ол Аллахуталага ышанмагандыны кёрюзюртеди.

«Ислам в Евразии» газетден.

БЕЛГИЛИ ИНСАНЛА

«Жокъ эди юсюнде айып, турду халкъга билим жайып»

Онгъары Малкъарда Мухолда тарых жеринде межит ачылганды бу кюнде. Анга 19 ёмюрно ахырында 20-чы ёмюрно аллында саулай Кавказда аты айтылган дин къулукъчу, юч кере хажликни къылган шейх Асанланы Локъман хажини аты аталганды.

Межитни Мухолда Локъман хажи 1909 жылда кеси ишлетген эди. 1931 жылда дери анда жума межит болганды, медресе ишленгенди. Артта, совет заманда, ол молик кереклеге хайырлангын турганды. Жангыртгы жумушла уа тукъумну келечилерини башламчылыгы бла бардырылгандыла. Жюз жыл тенгли заман озгандан сора, Аллахны юйюне биринчи болуп, Сыйлы Къуранны хажини туудугу кийиргени исламны таулу халкъны айнуунда жерине, тёлелени араларында байламлыклагъа шагъатлык этеди.

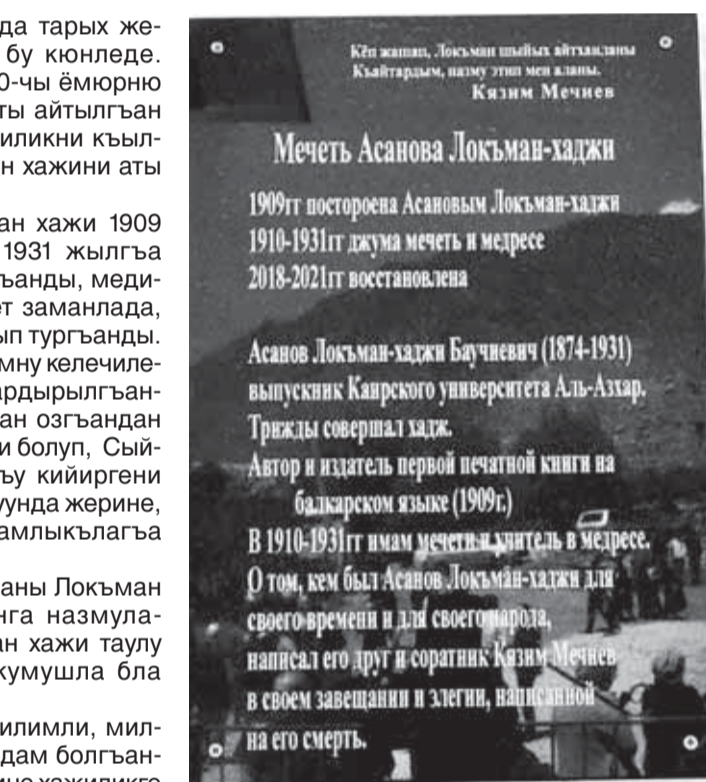
Алай ким болганды Асанланы Локъман хажи? Акъылман Кязим анга назмуларын нек атаганды? Локъман хажи таулу халкъны эсинде къаллай жумушла бла къылганды?

Асан улу заманына кере билимми, миллетни айнууна жарыгын адам болганды. Аны иги таныган, биргесине хажликке барган акъылман Мёчоланы Кязимни назмусундан белгили болганыча, Локъман хажи кёлпё тиллени билгенди. «Къылык китап», чыгъарманы аты алайды, 1909 жылда Темир Шурода чыкканды басмадан. Кеси да уллу болмаганды – 42 бетден къуралганды. Аны Локъман хажи кесини ахчасына басмалаганды. Китап минг экземпляр болуп чыкканды, аланы барысын да ол сохталарына сауугалаганды айттырчады.

Китап ислам этикага, адет-къылыкка жораланганды, тиширууну исламда жерини юсюнден жазылганды. 1910 жылда Локъман хажи Меккага ючюню кере атланады. Ол кезиуде уа анга жаланда 36 жыл толганды. Бу жол аны биргесине Мёчоланы Кязим, Ботталаны Ийналукъ, Малкъондуланы Махмуд, Къалабекланы Исмайыл баргандыла. Кавказдан Меккага жолну узунлугу 3,6 миң километрден артыкъды. Озган ёмюрно аллында, самолётла болмаган кезиуде, бу жолну кемеде, атлада, тюеледе барырга тюшгенди. Аны себели жолоучулукъ жыл, андан да артык созулганына сейир этерча тойюлдо. Аны кезуиунде кыйынлыкладан Малкъондуланы Махмуд бла Къалабекланы Исмайыл ауушхандыла, Кязим хажи да кыйын ауруганды. Аны юсюнден акъылман «Арабстандан Локъман хажиге этилген осуят» деген назмусун жазганды.

Аллахны ахшылыгындан, Кязим хажи ауруудан сау къалганды, тууган журтуна Шыкъыга къайтханды.

Совет къырал тохташкан кезиуде Локъман хажи миллет бла бирге болганды, колхозну къуралууна къатышханды. Асан улу 1931 жылда, анга жаланда 57 жыл толганды ауушханды. Аны дууасына Кязим хажи да келген эди. Андан сора ол «Хаж Локъманны саламы» деген назму жазганды.

Материалланы басмага ТИКАЛАНЫ Фатима хазырлаганды.

Бу бетде Къурандан аятла, Мухаммадын хадислери да келтириледи. Аны ючюн сакъ болуругузу, аны кирип жерлеге атызыгызы, тийишли болмаган жумушлада хайырланмазлыгызы тилейбиз.

Сауьбапау

Озган айда Мечиланы Кязим атлы маданият фондну ишчилери, Отарланы Керимни эсгере, аны хурметине онлайн халда назму эришуу кыурагандыла. Анга республиканы школларыны окуучулары, алыкы школга бармагъан сабийле да тире кыатышандыла.

Мечиланы Кязимни бла Отарланы Керимни, ала бир бирини таныгъандан арысында, терен сезим байлап турганды. 1938 жылда Къабарты-Малкъарны Жазуучуларыны союзну правленини председатели болгъаньда, Керим Кязимни кесине, аны чыгармачылыгына уллу эс бурганды. Малкъар адабиятта поэзияны мурдорун салгъан Кязим бла аны

жылдан-жылга быллай окуучула кыатышхан сабийлерибизни ана тилден ангыламлары игидениги бола барады, тизгинлери уа бютюнда бек кыуандырады. Теуорге кюн Мечиланы Кязим атлы культура фондда хорламлы болгъан сабийлеге аталгъан кыуанчлы жыйылуу болганды. Ары жюрини членлеринден сора да, КъМР-ни Жазуучуларыны со-

Кёлню кётюрген аламат тизгинлени байрамы

фондну ишчилерине да ыразылыгын билдиргенди. Бу культура фондха ыразылыклары айтхана дагыда болгандыла - ата-анала, устазла, сабийле кеслери да. Шауаланы Разият а ана тилни билиуну магъанасына эс белдиргенди эм ол ишни устазланы боюнларына атып кыоймай, ата-анала да эс белдирге керек болгъанларын чертгенди. Аны бла бирге ол ана тилде чыкыгъан басма органла ол иште болушханларын, хар бир таулума деген малкъар тилде чыкыгъан газетге, журналларыбызга да сансыз болуп жарамазын белгилегенди.

Додулары Аскер, Кязимни бла Отарланы Керимни байламлыкларыны юсюнден айта, эки поэти да назмуларын окыгъанды. Бизни миллетибиз тюрк халкъланы араларында кыаллай сыйлы жерни алгъанын, бюгюн, башха заманда да бу кыудуретли юйде назмулары айтылгъан поэтилерибизге Тюркде берилген сыйны эсгертип, анда быыйлы юбилейлери болгъан жазуучуларыбызга атапыл рузлама чыкыгъанын билдиргенди. Ызы бла сабийлени Кязимни, Керимни, Къайсыны адамлыкларындан юнго алырда чакырганды.

КъМР-ни билим беруу министрствосуну консультанты Ахайланы Лариса поэтни окуу китаплагъа кирген чыгармалары сабийлени юйретиле кыалай магъаналы болгъанларын чертгенди эм бу ишни кыурагъанлары байрам алгышылап, алага сауук, жетишимле да тежегенди.

Жыр айтып, ары келгенлени кыуандыргъанлары санында Мамайланы Фатима, Гергьокъаланы Халимат, Бийланы Аслан, Жуболаны Жамболат, Сарбашланы Аскер

Елмезланы Азрет.

да болгандыла. Жаш жырчыла Атабийланы Алибек бла Бёзюланы Жамила уа ариу ауазлары, сыфатлары, сахна низамлары бла да кыуандыргъандыла кыарагъандыла. Элекуланы Нюрмухаммат юйретген «Насып» ансамблны тепсеучюлери, энчи «Кызы тепсеуюн» кёрюзотген Уналаны Аида да жарытхандыла сахнаы. Жыр айтыуда бек гитчегим а солдат кийимле кийген Махийланы Амирайна болганды. Кыуанчлы ингирни Гергьокъаланы Халимат бла Сарбашланы Аскер бек ариу, чам бла, лакъырда бла бардыргандыла. Мамайланы Фатима Отарланы Керимни «Жолла» деген поэмасындан юзюкю окугъанда, кёлпени кёллери толганды. Жашауда сабийге салгъан кыйындыгъан уллу хазанг болмайды, дейдиле акылманла. Кыалай игди бюгюнню ата-аналары, эринчеклик этмеселе, аллай онлары болганы!

КЕРТИЛАНЫ Сакинат.

СПОРТ

Аслам майдал бла кыайтхандыла

Россей Федерацияда спортну ушу тюрлюсюн айнытууга эмда жайыуга уллу кыйын салгъан А.И.Шинкевични хурметине тёрели битеуроссей турнир этгенди. Ол Дондагы Ростов шахарда бардырылганды. Бу жолгу эришуле Донёкден, Къабарты-Малкъарны, Ростовдан эмда Майкопдан келген 9-18-жыллык эм андан да абадан спортчуланы бирикдиргенди.

Спортчула сауутла эмда аласыз эришгенди, тутушу искусствону кеп жанлыгыгын кёрюзотгенди. Турнирде Къабарты-Малкъарны жыйымдык командасына киргенле да кеслерини усталыкларын бийик даражада кёрюзотюр ючюн кыалмагъандыла. «Төрели формала» деген категорияда бизни жашла бла кызыла бек тынгылы хазырлангандарын туура этгенди. Сауту бла эмда ансыз тутушууда Газаланы Халимат бла Алина барысын да озуп, алтын майдал алгандыла, Газаланы Алия а бир алтын, эки кю-

мош эмда бир доммак майдалла кыоллу болганды. Чабдарланы Рената да бир алтын бла бир доммак майдал кыайтханды.

Командалы эсепде Къабарты-Малкъарны Нальчик шахарындан баргъан «Восточный ветер» кыуум хорлагъанды. Жашланы бла кызыланы Заурбек Ка-

рамурзов юйретеди. Анга уа кыураучула, эришулеге кыатышхана да «Бек иги тренер» деген атны тийишли кёргенди.

ХОЛАЛАНЫ МАРЗИЯТ. СУРАТДА: хорлам болдурган кызыла бла жаш тренерлери Заурбек Карамурзов бла.

Регион эришууге сайланырыкъдыла

Республиканы Спорт министрствосу билдиргенге кёре, бу юнледе «Нальчик» спорт комплексте дюзодан

Къабарты-Малкъарны биринчилиги этгенди. Ол онсегиз жыллары толмагъан спортчуланы араларында сайлау халда бардырылганды. Анга республикабыздан 160-дан аслам спорчу кыатышханды.

Кеслерини ауурлук эм жыл сан кыуумларында эрише Османланы Алихан, Тамерлан Кушев, Клим Мир Аришнев, Атан Бичоёв, Амир Соблиров, Айдамир Деров, Астемир Таов, Инал Машуков, Тамерлан Кошиев хорлагъандыла.

Бу эришулени эсеплерине кёре, биринчи алты жерге чыкыгъанла августда СКФО-ну Грозный шахарда бардырылык биринчилигине кыатышырыкъдыла.

ДОДУЛАНЫ Мадина.

Алчылыкны ычхындырмагъандыла

Республиканы Спорт министрствосу билдиргенге кёре, бу юнледе Назрань шахарда Рашид Аушев атын жюрют эм Ставрополь крайдан «Кыбыла» деген регбля академияны кубогу бардырылганды. Эришуле онтёрт жыллары

толмагъан кызыланы бла жашланы араларында бардырылгандыла. Анда Ингушетиядан, КъМР-дан, КъЧР-дан, Дагыстандан эм Ставрополь крайдан спортчула, тогуз кыуумла юлешинип, кеслерин сынагандыла. Эришулени эсеплери-

не кёре, Дагыстан Республиканы жыйымдык командасы хорлагъанды. Къабарты-Малкъарны командасы экинчи жерге тийишли болганды. «Доммакны» уа Назрань шахарны «Горек ГКК» деген кыууму алганды.

МАДАР

Шахарда – энтта да жангы ясли

«Россети Шимал Кавказ» - «Каббалкэнерго» компанияны специалистлери Нальчикде жангы яслины электрокюч сетге кыошандыла. Алай бла бу социал магъаналы объекте 195 кВт кючю болгъан ток жиберилип тебирегенди, дегенди компанияны пресс-службасында. Жангы ясли блок Оганьянц атлы орамда школга дери билим беруу учрежденианы кыатында ишленгенди. Быыйл аны кесине да 60 сабий барлыкды. Объекти кыурулушу «Демография» миллет проектге кирген «Иш бла жалчытырга себеплик этиу» программаны чеклеринде бардырылганды.

«Билим беруу учрежденияланы электрокюч бла тынгылы эм ышангылы жалчытууга бизни компания не заманда да уллу магъана береди, - дегенди «Каббалкэнерго» башчысы Муртаз Каров. - Регионда социал болумну тапландырырга деп кыурулгъан миллет проектлени эмда кыурул программаланы тамамларга энергетикле не заманда да себеплик этерге хазырдыла».

УЛБАШЛАНЫ Мурат хазырагъанды.

Сюд приставла

Ахчаны телемеген машинасыз кыаллыкды

«Сюд приставла – сабийле» акцияны чеклеринде 7 машинага андан ары жюрюмезге чек салынганды. Бу битеуроссей жумушла сабийлерин кечиндирге ахча телемеген 18 инсан администрацияны жумушларына чек салгандыла. Энди ала борчларын ишлеп кыайтарлыкдыла. Приставла борчлары болгъан 37 инсанны ырыскыларына чек салгандыла. Сабийлерине ахчаны телемесе, ала сатылып, ахча уа акылбалык болмагъанлагъа берилдикди.

Низам

Кыурулны чегини тийресине барыр муратлы эсегиз

Жай жылуула башланган республикага келген туристлени саны өсгенди, кеси инсанларыбыз да табийгъатда солурга сюедиле. Аны бла байламлы РФ-ни ФСБ-сыны КъМР-де Чекчи управлениясындан бу

кезиуде кыурулны чегине кирген туризм-рекреация жерледе энчи низам тохтадырылганын эсгертедиле. Алайды да, Элбрус, Чегем, Черек районлада кыурул чекни тийресине киргенде, тургъанда да, кыурулны за-

конларына тийишлиликде, инсанни паспорту болурга керекди. Россейни бла Грузияны араларында кыурул чекге 5 километрге жуууклашыр ючюн а энчи чекчи эркинлик керекди.

Тыш кыуруллыладан а башында белгиленген докментле чекчи зонаны битеу жерлеринде да изленди.

Кыурулны чегини тийресинде жалаңда белгиленген жерледе турурга жарагъанын билдирге керекди. Чекчи органла бла келишдирилген маршрутлада. Ала барысы да КъМР-де чекчи зонада турист (альпинист) маршрутланы тизмесине кийрилгенди (эсепге 2017 жылда 16 июнда салынганды, №804), - деп билдиргенди бизге ведомстводан.

Дагыда чекни тийресинде эркин этилген маршрутладан чыгаргъа, кыурул чекни тийресине 100 метрге жуууклашыр гъа, чекчи органы башчысыны эркинлиги болмай чекчи нарядны, белгилени инженер-техника затланы суратха, видеога алдырырга жарамагъанын

эсгергенди ведомствода. Чекни тийресине кирге эркинлик алыр ючюн. Чекчи управленияны электрон почтасына (ru.kbr@fsb.ru) ол жаны бла тилени иерге боллукду. Неда кыурул эм муниципал жумушланы бирикдирилген порталыны онлары бла хайырландыргъа да жарарыкъды (http://gosuslugi.ru). Бу жумушла ючюн хакъ алынмайды.

РФ-ни инсанларына битеу тийишли докментле 15 ишчи кюнню ичинде хазырланадыла. Тыш кыуруллылагъа, инсанлыклары болмагъанлагъа уа 30 ишчи кюн кыуруллыкъды. КъМР-де чекчи зонаны тийресинде турурга эркинлик берген докментлени хазырлау юсюнден толуракъ бу телефон номерге селешип билдирге боллукду: 8 (8662) 48-18-57. Неда Управленигъа келип, анда сураргъа онг да барды: **Нальчик ш., Къабарты орам, 192-чи мекам.**

Кыурулны чегинде болууну низамын сакъламагъанлагъа РФ-ни Административ бузуклыкъланы кодексине

тийишлиликде, эсгертиу бериледи, аны бла бирге тазир салынады. Россейлиге аны ёлчеми 500-1000 сомга жетеди, тыш кыуруллыла уа аны телегенден сора да, РФ-ден кыасталыргъа да боллукдула.

Ангылатыу

Къоранчланы жартысын кыайтарырга онг барды

Сабийлерин солу лагерлеге ашыргъан ата-анала путёвканы сатып алгъанда этген къоранчларын арта алалыкъдыла. Аны юсюнден бизге КъМР-ни прокуроруну тамата болушукчусу Сотталаны Жанна айтханды.

Ол ангылатханага кёре, аллай жорукъ «РФ-ни Прравительство 2021 жылда 19 майда чыгаргъан буйрукъга тюзетиуле кийириуню юсюнден» 489-чу номерли бегиминде белгиленди.

Путёвканы быыйл 1 майдан 30 сентябрьге дери кезиуде сатып алгъанла анга этген къоранчларыны бир кесегин арта алал-

лыкдыла. Програмагъа тийишлиликде, ахчаны жартысы бериледи. Алай ол 20 минг сомдан озмазгъа тийишлиди, - дегенди бизни ушакъ нёгерибиз.

Болсада ахчаны кыайтарыр ючюн, сабийле сау кюнню тургъан организациялада солурга керекди. Лагерле, башха учрежденила РФ-ни субъектлеринде сабийлени солурга жарагъан организацияланы тизмесинде белгиленди. Дагыда путёвканы багъасын «Мир» банк картадан телерге тийишлиди.

ТИКАЛАНЫ Фатима хазырагъанды.

УЧРЕДИТЕЛЬ: КЪАБАРТЫ-МАЛКЪАР РЕСПУБЛИКАНЫ ПАРЛАМЕНТИ БЛА ПРАВИТЕЛЬСТВОСУ

Баш редактор
КЪОНАКЪЛАНЫ Хасан
РЕДКОЛЛЕГИЯ:
ТЕКУЛАНЫ Хауа
(баш редактору орунбасары),
ЖАНГУРАЗЛАНЫ Нажабат
(баш редактору орунбасары),
ТОКУЛУЛАНЫ Борис
(жууаплы секретарь),
МУСУКАЛАНЫ Сакинат,
ТИКАЛАНЫ Фатима,
ТРАМЛАНЫ Зухура,
УЛБАШЛАНЫ Мурат.

ТЕЛЕФОНЛА:
Редактору приёмный – 42-63-01.
Баш редактору орунбасарлары – 42-38-21, 40-04-82.
Жууаплы секретарь – 40-03-24.
Секретариат – 40-93-62. Корректорла – 42-63-52.
РЕДАКЦИЯНЫ БЁЛОМЛЕРИ:
Политика эм право – 42-24-02, 42-67-68.
Экономика – 42-66-73.
Культура – 42-66-76.
Социал ишле – 42-75-82, 40-59-18.
Курортла, туризм эм спорт – 40-39-93, 42-66-71.
Окуучула бла байламлыкъла жюрютоу эм жазылуу – 42-37-94.
Энчи корреспондент – 42-68-72.
Операторла – 42-66-85, 40-28-97.

Редакция авторла бла кыагыт жюрютмейди.
Къол жазмалагъа рецензия этилмейди эм ала арта кыайтарылмайдыла.
Газетде басмалангъан материаллада айтылгъан оюмла редакцияны оюму бла келишимге боллукдула. Алада айтылгъан хар зат ючюн Россей Федерацияны Басманы юсюнден законна тийишлиликде материалланы авторлары кеслери жууаплыдыла.
Редакция авторладан 400 газет тизгинден (машина бла жазылгъан 5-6 бет) кёню алмайды.
Газет Связны, информация технологиялары эмда асламлы коммуникацияланы ишлери жаны бла федерал надзор кыулукуну (Роскомнадзор) Къабарты-Малкъарда управлениясында 2016 жылда 19 декабрьде регистрация этилгенди.
Регистрация номер – ПИ № ТУ07-00118. Индекс - П 5893

Газетни басмагъа «КъМР-Медиа» ГКУ-ну компьютер службасы хазыр этгенди.
Газет «Издательство «Южный регион» ООО-ну типографиясында басмаланганды.
Старополь край, Ессентуки ш., Никольский орам, 5а
Газетлени ислерине тапдыруу ючюн КъМР-ни почта связыны федеральный Управленисы жууаплыды.
Телефонла: 76-01-21
Газетлени розничнагъа сатыу ючюн КъМР-ни «Роспечать» акционер обществосу жууаплыды.
Телефон: 42-60-34
Газет ийыкъда оч керге чыгъады – геуорге, орта, шабат кюнледе.

Номерге графикте кёре 19.00 сагъатда кыол салынады. 20.00 сагъатда кыол салынганды
ГАЗЕТНИ НОМЕРНИ ЧЫГАРГАНЛА:
Жангуразланы Нажабат – дежурный редактор; Куучукланы Сафия; Кетеничланы Зульфия – жууаплы секретарыны орунбасарлары; Зезаланы Лида (1-чи бет), Гельяны Валя (2-чи бет), Ахмагъаланы Лиоза (3-чу бет), Бийчеккуланы Жаннета (4-чу бет) – корректорла.
Тиражы 1639 экз. Заказ № П162
Багъасы 10 сомду.

РЕДАКЦИЯНЫ ЭМ ИЗДАТЕЛЬНИ АДРЕСИ:

360000, Нальчик шахар,
Ленин атыл проспект, 5
электрон почта:
elbor_50@mail.ru